

LUNDS
UNIVERSITET

Normaktivering och ingrupsfavoritism:

Påverkan av gruppmedlemskap på ingrupsfavoritism i en interaktionssituation.

Lojalitet och rättvisenormers inverkan på kvinnors bedömning av kvinnor

Filippa Strömberg

Linus Landén

PSYK01

Lunds Universitet Ht 09

Handledare: Martin Bäckström och Öyvind Jörgensen

Abstract

Denna studie undersökte om olika normaktiveringar sker i samband med en interaktion med en ingrupsrepresentant respektive en utgrupsrepresentant. Detta studerades genom manipulation av kontextuella faktorer såsom försöksledarens gruppmedlemskap och responsformaten som offentliga och anonyma. Detta mättes genom ingrupsattityd där undersökningsdeltagarna fick skatta hur väl de ansåg att ett antal adjektiv passade in på deras ingrupp. Normaktivering, med avseende på lojalitet och rättvisa, mättes genom ett Word fragment task. Hundra kvinnliga undersökningsdeltagare deltog i undersökningen. På gruppnivå fanns ett signifikant resultat av aktivering av en rättvisenorm men inte av aktivering av en lojalitetsnorm. Resultaten visade även en signifikant interaktionseffekt mellan grad av identifikation med ingruppen och ingrupsfavoritism beroende på försöksledarens gruppmedlemskap. Resultaten diskuteras i ljuset av den sociala identitetsteorin.

Nyckelord: normaktivering, ingrupsfavoritism, gruppmedlemskap

Denna studie undersöker om kontextuella faktorer påverkar individens bedömning av sin ingrupp. Två förhållanden har undersökts, dels om försöksledarens gruppmedlemskap påverkar bedömningen samt om denna skiljer sig i ett verbalt respektive anonymt responsformat. Denna påverkan kan förklaras genom att olika normaktiveringar har uppkommit hos individerna som ett resultat av dessa kontextuella faktorer. Vår undersökning kan möjligtvis belysa en del av forskningen kring ingrupsfavoritism och normaktivering hos grupper som ännu inte är fullt kartlagd. Dessa kontextuella faktorer studeras genom att variera interaktionen mellan försöksledare och undersökningsdeltagare, där interaktion sker med antingen en ingrupsrepresentant eller en utgrupsrepresentant. Responsformatet varieras genom att det förekommer en verbal skattning av ingruppen i interaktion med en försöksledare, samt en anonym skriftlig skattning utan någon sådan inblandning från försöksledaren. Effekten mäts genom individens bedömning av ingruppen i relation till dessa kontextuella faktorer.

Grupptillhörighet

Den *sociala identitetsteorin*, som grundades av Tajfel och Turner (1986), gör en distinktion mellan en personlig och en social identitet, där en social identitet uppstår i symbios med ett gruppmedlemskap. Den personliga identiteten är på så sätt inte enbart uppbyggd genom upplevelser och egenskaper hos individen, utan även genom den status och de egenskaper hos den grupp man tillhör. Detta gruppmedlemskap är knutet till individens självkoncept och självkänsla och påverkas av styrkan i identitetsförankringen i gruppmedlemskapet (Brown, 2000).

För att denna sociala identitet skall fastställas hos individen måste en intern komponent vara framträdande, där individen är medveten om att hon är medlem av den specifika gruppen. Denna gruppidentitet är även knuten till en värderingskomponent, där medlemskapet innebär vissa värderings- och bedömningsgrunder för individen som gruppmedlem. En tredje komponent är att individen emotionellt investerar i gruppen, dess värderingar och världsbild. Det finns även ett externt kriterium som förenas med det interna, nämligen en koncensus om att gruppen existerar (Tajfel, 1982). Den gruppen som individen själv tillhör betecknas som ”ingrupp”. De grupper som man uppfattar inte tillhöra den grupp man själv känner solidaritet med och identifierar sig med kallas för ”utgrupp” (Egidius, 2005).

Social jämförelse

Den sociala gruppen fungerar som en försörjare av en positiv social identitet för dess medlemmar genom att den jämför sig med och särskiljer sig själv ifrån andra grupper (Tajfel, 1982). I och med att självkänslan är starkt kopplad till den sociala identiteten som specifik gruppmedlem, kan jämförelser mellan grupper som ger positivt utfall för ingruppen även resultera i en mer positiv självbild (Brown, 2000). Den sociala jämförelsen kan fokuseras antingen mot ingruppen eller mot utgruppen. Om en jämförelse görs med en utgrupp som har en högre status kan den positiva interna sociala identiteten försämrats och komma i konflikt med individens självkänsla. Det finns även forskning som visar hur ingrupsfavoritism kan upplösas och gå i motsatt riktning om värdestatusen i gruppen förändras till det sämre hos någon/några målmedlemmar i gruppen. Förändringen gjorde att gruppmedlemmarna inte längre identifierade sig lika starkt med gruppen om statusen minskade (Lewis & Sherman, 2003).

Vad är ingrupsfavoritism?

Enligt den *Sociala Identitetsteorin* är gruppmedlemmar motiverade att se sin egen grupp, dess medlemmar och relevanta produkter från gruppen, som överlägsna andra grupper (Tajfel, 1982). Ingrupsfavoritism är när individen favoriserar sin egen grupp över andra grupper för att behålla positiv affekt både till gruppen och till sin egen gruppstillhörighet. Den vanligaste formen av ingrupsfavoritism sker genom intergruppjämförelser, att en jämförelse görs mellan ingruppen och en utgrupp, där man favoriserar sin egen grupp i ljuset av den andra (Brown, 2000). Även när det inte finns någon explicit eller institutionaliserad konflikt eller tävling mellan grupper finns fortfarande tendensen till ingrupsfavoritism kvar. Detta är förklarat genom behovet av en positiv distinktion för gruppen (Tajfel, 1982).

Man har även kunnat se att ingrupsfavoritism finns i så kallade minimalgrupper. Detta begrepp refererar till grupper som har konstruerats genom triviala kriterier, såsom att singla slant eller att uppskatta prickar på ett papper (Tajfel, Billig, Bundy, & Flament, 1971). Dessa grupper har inte haft någon tidigare social interaktion eller några andra gruppbindande gemensamma egenskaper eller karakterista. Det enda som de har gemensamt är att de är medlemmar av samma grupp enbart beroende på dessa triviala kriterier (Tajfel, 1982).

Brewer (1999) menar att ingrupsfavoritism inte behöver leda till negativa attityder och fientlighet mot utgruppen. Diskriminering av utgruppen kan motiveras genom en preferens för

ingruppen men detta kan ske i frånvaron av negativ affekt och fientliga avsikter gentemot utgruppen. Detta kan bland annat förklaras ur en evolutionär synvinkel, som menar att det ligger i människans intresse att skapa en lagom stor grupp som främjar överlevnad. Motivationen är då inte baserad på hostilitet mot utgruppen, utan snarare grundad i favorisering av ingruppen som en överlevnadsstrategi (Brewer, 1999).

Grad av identifikation

Grad av identifikation är även en påverkande faktor för hur individer bedömer deras ingrupp. Forskning har visat att de som identifierar sig starkt med sin ingrupp också är mer benägna att värdera sin grupp mer positivt än de som har en lägre identifikation med sin ingrupp (Branscombe & Wann, 1994; Hutchison, Abrams, Gutierrez, & Viki, 2008; Perreault & Bourhis, 1999; Sahdra & Ross, 2007).

Bland annat genomfördes en studie som undersökte hur grad av ingrupsidentifiering påverkar reaktioner på avvikande och normativa ingrupsmedlemmar (Hutchison & Abrams, 2003). Undersökningsdeltagarna fick läsa antingen om en normativ eller avvikande ingrupsmedlem, samt genomföra en stereotypmätning antingen före eller efter den skriftliga presentationen av respektive ingrupsmedlem. Resultaten visade att de som identifierade sig starkt med ingruppen uttryckte en mer positiv stereotyp av ingruppen efter det att de hade läst om en avvikande gruppmedlem, i relation till tidigare. De som var högt identifierade med gruppen visade även en mer positiv stereotyp av ingruppen när de läste om en avvikande gruppmedlem än när de läste om en normativ gruppmedlem. Dessa resultat stod i kontrast till de individer som var låga i sin identifikation med ingruppen, vilka var relativt opåverkades av informationen kring gruppmedlemmen i sitt stereotyputtryck. Samtidigt visade resultaten att de högt identifierade undersökningsdeltagarna var mer positivt inställda till den normativa gruppmedlemmen och mer negativt inställda till den avvikande gruppmedlemmen än vad de lågt identifierade var. Resultaten var tolkade som att de som var högt identifierade var mer motiverade att bevara sin positiva bild av ingruppen än de som var lågt identifierade med sin ingrupp (Hutchison & Abrams, 2003).

Normer inom gruppen

Self- categorization theory (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987) förklarar

fenomenet om gruppnormer. Teorin hävdar att individer internaliserar och konformerar sig till gruppens sociala normer, efter det att individen själv har kategoriserat in sig som en tillhörande gruppmedlem (Costarelli, 2005). Teorin förklarar vidare att dessa relevanta gruppnormer måste vara framträdande, att individen är medveten om normen, innan dessa påverkar individens beteende. Tidigare forskning har kunnat påvisa att brytning mot relevanta normer inom gruppen kan resultera i en självriktad negativ affekt (Monteith, Devine, & Zuwerink, 1993; Zuwerink, Devine, Monteith, & Cook, 1996).

I senare forskning (Costarelli, 2005) genomfördes en undersökning om hur olika grad av exponering av en relevant norm modererar den potentiella affekten av ett normbrytande. Den framträdande gruppnormen som förmedlades till deltagarna i experimentet var att uttryckande av ingrupsfavoritism var oförenligt med gruppnormen om rättvisa mellan grupper. En normbrytning i detta fall skulle vara uppvisande av ingrupsfavoritism. Studiens resultat visade att ett normbrytande leder till en negativ självfokuserad affekt, men även att denna negativa affekt enbart kunde visas under betingelser av tydligt framträdande normer. Resultaten visade även att den negativa affekten, efter ett normbrytande, påverkas av individens grad av identifiering med den relevanta gruppen (Costarelli, 2005).

En annan forskningsstudie har kunnat påvisa att ingrupsnormers effekt på rättvisa bedömningar inte behöver baseras på en generell gruppkonformitet, utan att ingrupsnormer påverkar bedömningar enbart när de är relevanta för situationen (Hertel, Aarts, & Zeelenberg, 2002). Forskningsstudien undersökte om rättvisa bedömningar i utbytessituationer är influerade av deskriptiva ingrupsnormer eller av den interberoende strukturen i utbytessituationen. Resultaten påvisade att ingrupsnormer påverkade rättvisa bedömningar när deltagare interagerade med en annan gruppmedlem och utkomsten av denna interaktion kunde påverkas av interaktionspartnern. I situationer där den andra gruppmedlemmen inte kunde påverka partnerns utkomst i utbytessituationen var inga effekter av gruppnormer observerade. Hertel och kollegor (2002) tolkade resultaten som att individer inte bara införlivar rättvisa bedömningar till den normativa kontexten av deras grupp, utan anpassar sina rättvisebedömningar strategiskt i ljuset av det förväntade beteendet av deras interaktionspartner. Anledningen till detta strategiska tillvägagångssätt förklarades genom en önskan att bevara jämlikhet och ömsesidiga principer (Hertel, Aarts, & Zeelenberg, 2002).

Lojalitet och rättvisenorms påverkan

Samtidigt som forskning har visat att interaktion med andra individer kan påverka bedömningar (Hertel, Aarts, & Zeelenberg, 2002) spelar även andra faktorer i situationen en stor roll vid bedömning av grupper. Hertel och Kerr (2001) utförde en undersökning som testade om visad ingrupsfavoritism kan förklaras genom att personer enbart följer sociala normer som är aktuellt tillgängliga i situationen och som försörjer individerna med riktningar för hur de ska bete sig. I undersökningen varierade de tillgängligheten av dessa beteendeföreskrifter genom en primingprocedur med ord associerade till rättvisa och lojalitet. De undersökningsdeltagare som primats med lojalitetsassocierade ord visade högre grad av ingrupsfavoritism. De uppvisade samtidigt en starkare uppfattning om att lojalitet var förväntat av ingrupsmedlemmarna och visade ett ökat uttryck av ingrupsidentifikation. Detta stod i kontrast till den grupp som primats med rättviseassocierade ord som visade mindre uttryck av ingrupsfavoritism. Detta förklarades med att de två olika sociala normerna i kontexten (lojalitetsnorm respektive rättvisenorm) påverkade individernas beteende och vägledde dem i deras beslut. Priming av lojalitetsassocierade ord påverkade undersökningsdeltagarna genom att de förväntades favorisera ingruppen i högre utsträckning än de undersökningsdeltagare som primades med rättviseord som förväntades vara mer jämställda i sina beslut (Hertel & Kerr, 2001).

Dessa sociala normers påverkan på ingrupsfavoritism har även visats genom andra studier. Zogmaister med kollegor (Zogmaister, Arcuri, Castelli, & Smith, 2008) undersökte om indirekt aktivering, genom priming av begrepp som lojalitet respektive rättvisa, kan påverka ingrupsfavoritism. Mätningarna av ingrupsfavoritism skedde implicit genom ett datoriserat test, ett så kallat Implicit Association Test (IAT: Greenwald, McGhee, & Schwartz, 1998). Resultaten visade att priming av rättvise associerade ord minskade implicit ingrupsfavoritism medan priming av lojalitet ökade den. Denna effekt minskade dock när de blev primade efter att en irrelevant ingrupsidentitet framhävts. Resultaten visade att dessa sociala normer påverkar individers ingrupsfavoritism även på en implicit nivå och inte enbart i extern uppvisning av ingrupsfavoritism (Zogmaister, Arcuri, Castelli, & Smith, 2008).

Anonymitet och responsformat

Bedömningar av en utgrupp kan påverkas olika om en ingrupsrepresentant är närvarande eller om det är en utgrupsrepresentant som individen interagerar med. Fazio med kollegor (Fazio,

Jackson, Dunton, & Williams, 1995) undersökte detta genom att förklara för undersökningsdeltagarna att deras bedömning av utgruppen skulle skrivas in på en dator från deras skattningsformulär och därmed bli sedda av en försöksledare. Resultaten visade att de som möttes av en utgruppsrepresentant till försöksledare (i detta fall en mörkhyad försöksledare), skattade utgruppen mindre fördomsfullt (negativt) än de som möttes av en vit försöksledare (ingrupsrepresentant). Resultaten visar att interaktionen med en utgruppsrepresentant respektive ingrupsrepresentant påverkar individers bedömning av utgruppen (Fazio, Jackson, Dunton, & Williams, 1995).

Forskning tyder även på att individers bedömning av grupper påverkas av responsformatet, till exempel om individerna behöver svara offentligt eller anonymt. En forskningsgrupp (Plant & Devine, 1998) visade i sin studie att skattning av utgruppen påverkas av om individerna måste svara verbalt (offentligt) eller anonymt. Detta kunde man se genom att de individer som skattade utgruppen anonymt bedömde utgruppen mer negativt än de som fick bedöma utgruppen verbalt inför en försöksledare. Resultaten visade att bedömning av utgruppen påverkades av individens motivation till att vara fördomsfri samt om man fick skatta offentligt eller anonymt (Plant & Devine, 1998).

I bedömningar av grupper finns det, enligt *Stereotype Content Model* (Fiske, 1998), två primära dimensioner i vilka man grundar sin sociala perception. Dessa två dimensioner är värme och kompetens, där hög värme korrelerar med låg kompetens och hög kompetens korrelerar med låg värme. Detta betyder att perceptionen av en person som mycket kompetent, bidrar till att individen även anses ha mindre varma personlighetsegenskaper. Om en individ anses ha varma personsonlighetsdrag, stereotypiseras denna person in som mindre kompetent. Dessa kombinationer ger upphov till olika känslouttryck gentemot den stereotypiserade individen, såsom avundsjuka och sympati (Fiske, Cuddy, Glick, & Xu, 2002).

Sammanfattningsvis har vi sett att den grupp som man tillhör har ett starkt samband med individens självkoncept. Forskning har gett underlag för att individer är mycket inriktade på att upphöja ingruppen för att behålla positiv affekt både till gruppen och till sin egen gruppstillhörighet (Brown, 2000; Tajfel, 1982). Gruppens normer påverkar individens beteende, där normbrytning av en tydlig gruppnorm resulterar i en negativ självfokuserad affekt (Costarelli, 2005). Forskning har även kunnat visa att kontexten, i vilka man gör bedömningar om grupper, påverkar genom interaktion med en annan individ (Hertel, Aarts, & Zeelenberg, 2002), beroende på vem som är närvarande (Fazio, Jackson, Dunton, & Williams, 1995), och hur denna respons ska presenteras

(Plant & Devine, 1998). Man har även sett att sociala normer, såsom lojalitet och rättvisa, påverkar individers bedömning av ingruppen explicit (Hertel & Kerr, 2001), och implicit (Zogmaister, Arcuri, Castelli, & Smith, 2008). Men tidigare forskning har inte kunnat ge underlag för om enbart en interaktion, beroende på gruppmedlemskap, kan aktivera dessa sociala normer hos individerna och på så sätt påverka deras bedömningar av ingruppen. Genom att undersöka om en interaktion med en ingrupsrepresentant respektive en utgrupsrepresentant påverkar normaktivering kan man få större förståelse kring fenomenet.

Vår undersökning avser att undersöka om olika normaktiveringar sker i samband med en interaktion med en ingrupsrepresentant respektive en utgrupsrepresentant. Detta studeras genom manipulation av olika kontextuella faktorer, i detta fall försöksledarens gruppmedlemskap som antingen tillhörandes ingrupp eller utgrupp, och responsformat som offentliga och anonyma. Hypotesen är att man aktiverar en lojalitetsnorm i en interaktion med en ingrupsrepresentant och en rättvisenorm med en utgrupsrepresentant. Normaktiveringen mäts genom ett *Word fragment task* (Chen, Lee-Chai, & Bargh, 2001; Prooijen, Den Bos, & Wilke, 2002), där vi tar hänsyn till hur många ofullbordade ord som har fullgjorts som antingen rättviserelaterade/neutrala respektive lojalitetsrelaterade/neutrala ord. Normaktiveringen förväntas även påverka ingrupsfavoritism, då de som aktiverar en lojalitetsnorm förväntas skatta ingruppen mer positivt än de som aktiverat en rättvisenorm. Detta skulle då visa sig genom att individer i interaktion med en ingrupsmedlem bedömer ingruppen mer positivt i det verbala responsformatet som en effekt av att man är lojal mot sin grupp. Den grupp som interagerar med en utgrupsrepresentant förväntas aktivera en rättvisenorm, vilket bidrar till att individen är mer rättvis i sin bedömning av ingruppen i den verbala interaktionen med försöksledaren på grund av motivation att vara rättvis i sin bedömning. I den anonyma bedömningen av ingruppen förväntas en lägre grad av anpassning av ens bedömningar på grund av att den aktiverade normen förväntas vara svagare då ingen interaktion påverkar resultatet.

Metod

Undersökningsdeltagare

Hundra kvinnliga deltagare medverkade i undersökningen (N = 100, medelåldern = 23,3 SD = 3,5). Undersökningsdeltagarna valdes utifrån ett bekvämlighetsurval och delades in i två grupper, i vilka en interaktion förekom med en ingrupsrepresentant respektive en utgrupsrepresentant. En

grupp interagerade med en kvinnlig försöksledare och den andra gruppen interagerade med en manlig försöksledare. De flesta undersökningsdeltagarna var studenter vid Lunds Universitet och Malmö Högskola.

Material

Undersökningen delades in i fyra delar; en muntlig skattning av ingruppen i interaktion med en försöksledare, ett skriftligt Word fragment task, en skriftlig skattning av ingruppen, samt en identifikationsskattning relaterad till gruppen kvinnor.

Undersökningsdeltagarna fick först, i en interaktion med en försöksledare, muntligt skatta ingruppen angående 14 stycken egenskapsrelaterade adjektiv (*se Appendix 1*). De använda adjektiven var enbart positivt laddade adjektiv. Undersökningsdeltagarna blev informerade om att dessa adjektiv skulle skattas utifrån hur undersökningsdeltagarna själva ansåg adjektiven passa in på kvinnor i största allmänhet. Sju av adjektiven var relaterade till om undersökningsdeltagarna ansåg kvinnor som varma (till exempel hjälpsamma, godhjärtade, förlåtande) och de resterande sju adjektiven var relaterade till hur undersökningsdeltagarna uppfattade kvinnor som kompetenta (till exempel ambitiösa, effektiva) (Fiske, Cuddy, Glick, & Xu, 2002). Dessa adjektiv skattades på en skala från 1 till 9, där 1 symboliserade ”stämmer inte alls” och 9 betecknade ”stämmer mycket bra”. Denna del av undersökningen fungerade som en mätning av ingrupsattityd, men förväntades även resultera i olika normaktiveringar beroende på vilken försöksledare som undersökningsdeltagaren interagerade med. Vid en interaktion med en kvinnlig försöksledare skulle själva interaktionen bli en förutsättning för en lojal normaktivering, och en interaktion med en manlig försöksledare skulle vara en förutsättning för en rättvis normaktivering.

I den andra delen av undersökningen fick undersökningsdeltagarna skriftligt utföra ett Word fragment task (Chen, Lee-Chai, & Bargh, 2001; Prooijen, Den Bos, & Wilke, 2002). Denna del presenterade ofullständiga svenska ord som undersökningsdeltagarna skulle slutföra som fullbordade ord (*se Appendix 2*). Dessa ord saknade vissa bokstäver som istället hade ersatts av ett tomt utrymme, som vilka undersökningsdeltagarna blev tillfrågade att fylla i för att göra orden fulländande. Undersökningsdeltagarna blev informerade om att de skulle skriva ner de ord som de först kom att tänka på och hoppa över de ord som de inte klarade av vid första försöket. För varje ord fanns det mer än ett fulländande svar, till exempel kunde ”L O _ A L” bilda ordet lokal eller lojal. Varje ord kunde på så sätt antingen fullbordas som ett begreppsrelaterat ord eller som ett

neutralt ord. Av 21 stycken ord, kunde 7 stycken fulländas som lojalitetsrelaterade ord (såsom lojal, tillit, tillgiven), 7 stycken som rättviserelaterade ord (såsom rättvis, objektiv, rättskaffens) och de resterande 7 orden som neutrala ord (såsom mat, kråka, väg). De neutrala orden fungerade som fillers så att undersökningsdeltagarna inte skulle förstå syftet med undersökningen. Alla 21 ord presenterades i slumpmässig ordningsföljd.

Word fragment task har tidigare använts i forskningsstudier som ett mått för konstruktåtkomlighet hos individer, det vill säga ett mått på om de relevanta begreppen har aktiverats hos undersökningsdeltagarna (Chen, Lee-Chai, & Bargh, 2001; Prooijen, Den Bos, & Wilke, 2002). Denna del av undersökningen fungerade därför som ett mått på om en lojalitetsnorm respektive rättvisenorm hade aktiverats hos undersökningsdeltagarna. Detta mättes genom att se hur många ord som fullbordats som lojalitetsrelaterade ord respektive hur många ord som fullbordats som rättviserelaterade.

Den tredje uppgiften bestod av ytterligare en skattning av ingruppen på 14 stycken egenskapsrelaterade adjektiv, men denna gång skriftligt utan interaktion med försöksledaren (*se Appendix 3*). Även dessa adjektiv var enbart positivt laddade. Uppgiften bestod av 14 stycken nya adjektiv och även dessa var relaterade till kompetens och värme, där 7 stycken var värmerelaterade och resterande 7 kompetensrelaterade. Syftet med att låta undersökningsdeltagarna skatta ingruppen ytterligare en gång i ett skriftligt responsformat var för att se eventuella skillnader i skattning beroende på responsformat.

Den sista uppgiften bestod av en identifikationskattning av tillhörande ingrupp. Mätningen bestod av en svensk översättning av en könsrelevant identitetsmätning som tidigare använts av Eriksson och Lindholm i deras studie om genusförväntan och könsidentitet (Eriksson & Lindholm, 2007). Undersökningsdeltagarna fick svara på hur väl 4 stycken påståenden stämde in på deras personliga uppfattning om sin gruppstillhörighet på en skala från 1 (stämmer inte alls) till 9 (stämmer mycket bra). Dessa påståenden var; "Att vara en kvinna är en viktig del av den jag är", "Att vara kvinna är en viktig del av min självbild", "Att vara kvinna har mycket lite att göra med hur jag känner mig som person" (reverserad poäng), och "Att vara kvinna är oviktigt för hur jag uppfattar mig själv som person" (reverserad poäng). Denna uppgift fungerade som en mätning av undersökningsdeltagarnas personliga identifikation med gruppen kvinnor.

Efter den sista uppgiften fick undersökningsdeltagarna svara på kontrollfrågor för undersökningen, såsom vad de trodde att syftet med undersökningen var, vad undersökningen mätte, samt om de trodde att några av deltesten i undersökningen påverkade varandra och i så fall

på vilket sätt. Dessa frågor ställdes för att kunna se om undersökningsdeltagarnas svar var påverkade av andra variabler än vad studien undersökte. Vi använde oss även av en fråga om hur intressant undersökningsdeltagarna tyckte att studien var på en skala från 1 (inte alls intressant) till 9 (mycket intressant). Detta för att kunna ta hänsyn till visat intresse för undersökningen som en del av analysen om aktiverad norm. Demografiska frågor som ålder och sysselsättning avslutade undersökningen.

Pilotundersökning

För att få insikt om vilka ord i Word fragment task som starkast kunde associeras med rättvisa respektive lojalitet utfördes en pilotstudie bland studenter vid Lunds universitet. Tio slumpmässigt utvalda personer fick, på en skala från 1 (stämmer inte alls) till 7 (stämmer mycket bra), skatta hur väl orden associerades som rättviseord respektive lojalitetsord. Pilotundersökningsdeltagarna skattade 18 stycken rättviseord samt 18 stycken lojalitetsord. Ett medelvärde räknades ut av resultatet och de ord som visade starkast association till lojalitet samt de ord som starkast associerades som rättviseord valdes ut (medelvärden > 4). Vi valde även att göra ett pilottest på de ofullbordade orden i vårt Word fragment task för att urskilja om antalet fullbordade neutrala och begreppsrelaterade svar var jämt fördelade för varje ord. Detta för att kontrollera att det inte var lättare att fullborda begreppsrelaterade ord än neutrala ord. De ord som hade en relativt jämn fördelning kopplades samman med de ord som hade starkast association med begreppen. Utifrån dessa två kriterier valdes 7 stycken lojalitetsrelaterade ord samt 7 stycken rättvisrelaterade ord ut för att användas i undersökningen.

Procedur

Studien genomfördes vid Lunds universitet samt vid Malmö Högskola, där undersökningsdeltagarna blev valda utifrån ett bekvämlighetsurval. Undersökningsdeltagarna blev tillfrågade om de var villiga att delta i en psykologisk undersökning, vilken presenterades som en undersökning om kvinnors attityder till kvinnor som skulle ta cirka 5 till 10 minuter att genomföra. På grund av den muntliga interaktionen var det nödvändigt att endast en undersökningsdeltagare åt gången deltog. Könstillhörigheten på försöksledaren var en essentiell del av undersökningen, vilket gjorde att endast en försöksledare kunde vara närvarande vid undersökningstillfället så att denna variabel hölls konstant. Undersökningsdeltagarna blev därför tillfrågade av antingen en kvinnlig

försöksledare eller en manlig försöksledare, och hade på så sätt ingen kännedom om den andra försöksledaren. Båda försöksledarna följde ett sedan tidigare skrivet manus, vilket gjorde det möjligt att kontrollera för att alla undersökningsdeltagare blev behandlade så likt som möjligt över betingelserna i undersökningen. Deltagarna blev informerade att deras svar skulle behandlas anonymt och att de kunde avbryta testet när de ville. Varje undersökningsdeltagare fick först muntligt, i interaktion med försöksledaren, skatta ingruppen på 14 egenskapsrelaterade adjektiv. Denna verbala skattning genomfördes genom att försöksledaren presenterade ett adjektiv åt gången där undersökningsdeltagaren skattade på en skala mellan 1 till 9 hur väl de uppfattade att adjektivet passade in på kvinnor i allmänhet. När undersökningsdeltagaren bedömt ingruppen på dessa adjektiv lades denna undersökningsdel i ett kuvert för att individen inte skulle kunna titta tillbaka på svaren senare i undersökningen. Efter detta fick undersökningsdeltagaren, enskilt och utan inblandning av försöksledaren, skriftligt utföra ett Word fragment task. Detta följdes av en enskild och skriftlig skattning av ytterligare 14 egenskapsrelaterade adjektiv för ingruppen. Det sista deltestet som undersökningsdeltagarna genomförde var instrumentet som mätte identifikation med ingruppen.

Slutligen svarade undersökningsdeltagarna på kontrollfrågor gällande undersökningen, samt en fråga om hur intressant de ansåg att undersökningen hade varit. Demografiska frågor om sysselsättning och ålder avslutade undersökningen. Undersökningsdeltagarna blev sedan informerade om undersökningens syfte och hypotes. Information om ersättning för medverkan gavs (lottning av biobiljetter) och undersökningsdeltagarna tackades sedan för sin medverkan i studien.

När hypoteserna testades användes genomgående två-sidiga test, även om hypoteserna var riktade. Vi bedömde att signifikanta resultat som var mot hypoteserna också var av intresse eftersom studiens upplägg inte prövats tidigare.

Resultat

De huvudhypoteser som sattes upp inför undersökningen var:

- De undersökningsdeltagare som bedömde ingruppen i interaktion med en ingrupsmedlem förväntades aktivera en lojalitetsnorm.
- De undersökningsdeltagare som bedömde ingruppen i interaktion med en utgrupsmedlem förväntades aktivera en rättvisenorm.

De underhypoteser vi ställde upp inför studien var:

- De undersökningsdeltagare som aktiverade en lojalitetsnorm förväntades bedöma ingruppen mer positivt än de undersökningsdeltagare som aktiverade en rättvisenorm.
- De undersökningsdeltagare som interagerade med en ingrupsmedlem förväntades bedöma ingruppen mer positivt i det verbala responsformatet i relation till det skriftliga.
- De undersökningsdeltagare som interagerade med en utgrupsmedlem förväntades bedöma ingruppen lägre (mindre positivt) i det verbala responsformatet i relation till det skriftliga.

Första huvudhypotesen: Om undersökningsdeltagare som bedömde ingruppen i interaktion med en ingrupsmedlem aktiverade en lojalitetsnorm, i högre utsträckning än de undersökningsdeltagare som interagerade med en utgrupsmedlem, testades med oberoende *t*-test där antalet funna lojalitetsord var beroende variabel. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = -0,23$; $p > 0,05$. För de undersökningsdeltagarna ($n=50$) som skattade ingruppen inför en ingrupsmedlem var medelvärdet för ifyllda lojalitetsord $M = 2,94$ ($SD = 1,24$) och för undersökningsdeltagarna ($n=50$) som skattade sin ingrupp inför en utgrupsmedlem var $M = 3,00$ ($SD = 1,29$). Det fanns alltså inte stöd för den första hypotesen.

Andra huvudhypotesen: Om undersökningsdeltagare som bedömde ingruppen i interaktion med en utgrupsmedlem aktiverade en rättvisenorm, i högre utsträckning än de undersökningsdeltagare som interagerade med en ingrupsmedlem, testades med oberoende *t*-test där antalet ifyllda rättviseord var beroende variabel. Det fanns en signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = -2,35$; $p < 0,05$. För de undersökningsdeltagare ($n=50$) som bedömde ingruppen inför en ingrupsmedlem var medelvärdet för antal ifyllda rättviseord $M = 2,20$ ($SD = 1,26$) och för de undersökningsdeltagarna ($n=50$) som skattade sin ingrupp inför en utgrupsmedlem var $M = 2,84$ ($SD = 1,45$). Det fanns ett signifikant stöd för den andra hypotesen.

Oberoende *t*-test genomfördes även på antalet ord som lämnades ofyllda i Word fragment task. Detta test utfördes för att kontrollera att det inte fanns någon signifikant skillnad mellan grupperna i avseende på hur många ord undersökningsdeltagarna fullbordade i Word fragment task, oberoende av om de var begreppsrelaterade eller neutrala. I detta oberoende *t*-test användes antalet ord som inte fylldes i som beroende variabel. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = 0,15$; $p > 0,05$. För de ($n=50$) som bedömde ingruppen i interaktion med en ingrupsmedlem var medelvärdet för ofyllda ord $M = 4,24$ ($SD = 2,59$) och för de undersökningsdeltagarna ($n=50$) som skattade ingruppen i interaktion med en utgrupsmedlem var $M = 4,16$ ($SD = 2,55$).

Första underhypotesen: Om undersökningsdeltagare som aktiverade en lojalitetsnorm bedömde ingruppen mer positivt än de undersökningsdeltagare som aktiverade en rättvisenorm, testades med ett oberoende t -test. I det oberoende t -testet var summan av alla poäng, från den muntliga och den skriftliga ingruppskattningen, beroende variabel. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna vare sig när de skattade ingruppen muntligt eller skriftligt (muntligt = $t(98) = 1,18$; $p > 0,05$; skriftligt = $t(98) = 1,07$; $p > 0,05$). För de undersökningsdeltagarna ($n=50$) som muntligt skattade ingruppen inför en ingrupsmedlem var medelvärdet för den verbala skattningen av ingruppen $M = 6,69$ ($SD = 0,69$) och för de ($n=50$) som muntligt skattade ingruppen inför en utgrupsmedlem var $M = 6,51$ ($SD = 0,85$). För de undersökningsdeltagarna ($n=50$) som interagerat med en ingrupsrepresentant var medelvärdet för den skriftliga skattningen av ingruppen $M = 6,58$ ($SD = 0,84$). För de ($n=50$) som interagerat med en utgrupsrepresentant var medelvärdet för den skriftliga bedömningen av ingruppen $M = 6,37$ ($SD = 1,06$). Det fanns inget stöd för den första underhypotesen.

Andra underhypotesen: Om undersökningsdeltagare som interagerade med en ingrupsmedlem bedömde ingruppen mer positivt i det verbala responsformatet i relation till det skriftliga, testades med ett oberoende t -test där ingruppskattning var beroende variabel, med muntligt och skriftligt responsformat som mellangrupsfaktor. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = 0,71$; $p > 0,05$. För de undersökningsdeltagare ($n=50$) som muntligt skattade ingruppen inför en ingrupsmedlem var medelvärdet för den muntliga ingruppskattningen $M = 6,69$ ($SD = 0,69$) och när de sedan skriftligt bedömde ingruppen var $M = 6,58$ ($SD = 0,84$). Det fanns inte något signifikant resultat för den andra underhypotesen.

Tredje underhypotesen: Om undersökningsdeltagare som interagerade med en utgrupsmedlem bedömde ingruppen lägre i det verbala responsformatet i relation till det skriftliga, testades med oberoende t -test där ingruppskattning var beroende variabel, med muntligt och skriftligt responsformat som mellangrupsfaktor. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = 0,69$; $p > 0,05$. För de undersökningsdeltagare ($n=50$) som muntligt bedömde ingruppen inför en utgrupsmedlem var medelvärdet för den muntliga ingruppskattningen $M = 6,51$ ($SD = 0,85$) och när de ($n=49$) sedan skriftligt skattade sin ingrupp var $M = 6,37$ ($SD = 1,06$). Det fanns alltså inte stöd för den tredje underhypotesen.

Med bakgrund i tidigare studier ville vi undersöka om grad av identifiering med ingruppen hade någon påverkan på ingrupsfavoritism. Detta testade vi genom en faktoriell variansanalys med summan av alla poäng i den muntliga och den skriftliga ingruppskattningen som beroende variabel. Det fanns två mellangrupsfaktorer, dels graden av identifikation med ingruppen som

delades upp i en låg och en höggrupp, och dels vilken betingelse (in - eller utgruppsrepresentant) de fick ge sina bedömningar i. Grupperna med hög respektive låg grad av identifikation med ingruppen fick vi fram genom att göra en mediansplit på graden av identifikation hos alla medverkande (där av $n < 50$ i varje grupp). Det fanns en signifikant interaktionseffekt av grad av identifikation med ingruppen och försöksledarens kön på ingruppskattningarna, $F(1,29) = 4,42; p < 0,05$ (se Appendix 4). För de undersökningsdeltagare ($n=24$) som hade låg grad av ingruppsidentifikation och som hade interagerat med en ingrupsmedlem var medelvärdet för skattningen av ingruppen $M = 6,72$ ($SD = 0,61$). För de undersökningsdeltagare ($n=27$) som hade låg grad av ingruppsidentifikation och som hade interagerat med en utgruppsmedlem var medelvärdet för bedömningen av ingruppen $M = 6,23$ ($SD = 0,85$). För de ($n=24$) som hade hög grad av ingruppsidentifikation och som interagerat med en ingrupsmedlem var medelvärdet för ingruppskattningen $M = 6,53$ ($SD = 0,80$) och för de undersökningsdeltagare ($n=22$) som hade hög grad av ingruppsidentifikation och som hade interagerat med en utgruppsmedlem var $M = 6,73$ ($SD = 0,93$). Dessa resultat betyder att det finns en interaktionseffekt, där bedömningen av ingruppen i mötet med en utgruppsmedlem beror på graden av identifikation med ingruppen. Låg grad av identifikation med ingruppen leder till en lägre skattning av ingruppen inför en utgruppsmedlem i förhållande till en ingrupsmedlem. Vid hög grad av identifikation med ingruppen finns en tendens att, i mötet med en utgruppsmedlem, skatta sin ingrupp något högre i förhållande till en ingrupsmedlem.

I anslutning till den faktoriella variansanalysen ovan ville vi testa om gruppen med låg ingruppsidentifikation som interagerat med en utgruppsmedlem hade lyckats fylla i fler rättviseord, i relation till den högt identifierade gruppen som hade interagerat med en utgruppsmedlem. Detta testades med ett oberoende t -test, där antalet funna rättviseord hos de undersökningsdeltagare som interagerat med en utgruppsmedlem var beroende variabel och där grupperna (skapade genom mediansplit på graden av ingruppsidentifikation hos alla medverkande) med hög respektive låg grad av ingruppsidentifikation var mellangrupsfaktor. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = 0,90; p > 0,05$. För de undersökningsdeltagare ($n=27$) med låg ingruppsidentifikation var medelvärdet för ifyllda rättviseord $M = 2,96$ ($SD = 1,51$) och för de ($n=22$) med hög ingruppsidentifikation var $M = 2,59$ ($SD = 1,33$). Vi fann inget signifikant stöd för att den gruppen med låg ingruppsidentifikation fyllde i signifikant fler ord än gruppen med hög ingruppsidentifikation.

Vidare ville vi undersöka om visat intresse för undersökningen skulle vara större hos de undersökningsdeltagare som hade interagerat med en ingrupsmedlem och att dessa därmed skulle bedöma undersökningen som mer intressant i relation till de som interagerade med en

utgruppsmedlem. Vi undersökte därför hur intressant de medverkande ansåg att studien var genom ett oberoende *t*-test med intresseskattning som beroende variabel. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna, $t(98) = 1,45$; $p > 0,05$. För de undersökningsdeltagare ($n=50$) som hade interagerat med en ingrupsmedlem var medelvärdet för intresseskattningen $M = 7,35$ ($SD = 1,362$) och för de ($n=50$) som hade interagerat med en utgruppsmedlem var $M = 6,92$ ($SD = 1,541$). Denna tanke fick inte stöd av resultatet.

Diskussion

Våra hypoteser grundade sig i att olika normaktiveringar sker i samband med en interaktion med individer av olika gruppmedlemskap. Den grundläggande hypotesen var att undersökningsdeltagarna aktiverar en lojalitetsnorm i samband med en interaktion med en ingrupsrepresentant och en rättvisenorm i interaktion med en utgruppsrepresentant. Normaktiveringen mättes genom ett Word fragment task. Detta mättes även i uppvisandet av ingrupsfavoritism, då de som aktiverade en lojalitetsnorm förväntades skatta ingruppen mer positivt än de som aktiverat en rättvisenorm. Vidare förväntades det att de undersökningsdeltagare som hade interagerat med en kvinnlig försöksledare skulle bedöma ingruppen mer positivt i det verbala responsformatet i relation till det skriftliga responsformatet. De undersökningsdeltagare som hade interagerat med en utgruppsrepresentant förväntades vara mer rättvisa i sin bedömning vid den verbala skattningen av ingruppen. Detta skulle visa sig genom att undersökningsdeltagarna skattar ingruppen mer positivt i det skriftliga responsformatet, i relation till det verbala.

Vi fann ett signifikant resultat för att en rättvisenorm hade aktiverats i den undersökningsgrupp som interagerade med en manlig försöksledare. Denna grupp visade ett signifikant resultat av fler fullbordade rättviserelaterade ord i förhållande till lojalitetsrelaterade ord i Word fragment task. Det fanns dock inget signifikant resultat för någon normaktivering i den undersökningsgrupp som hade interagerat med en ingrupsrepresentant. Vi kunde därför inte få stöd för att dessa undersökningsdeltagare hade aktiverat en lojalitetsnorm.

Hypotesen om att de undersökningsdeltagare som mötte en ingrupsrepresentant skulle bedöma ingruppen mer positivt än de undersökningsdeltagare som mötte en utgruppsrepresentant gav inga signifikanta resultat. Resultaten av den övergripande ingruppskattningen från båda responsformat, visar i båda försöksledargrupper ungefärligt samma medelvärde. Även om detta resultat inte var signifikant fanns det ändå en tendens till att skatta ingruppen mer positivt till en

ingrupsmedlem än en utgrupsmedlem. På grund av att vi inte fick ett signifikant resultat för aktivering av en lojalitetsnorm hos undersökningsdeltagarna kan vi inte dra några slutsatser angående resultatet som kan grundas i en aktiverad norm.

Vidare fanns inga signifikanta resultat angående någon skillnad mellan responsformat, såsom offentligt och anonymt, av ingrupsfattningen. Hypotesen gällande att den muntliga fattningen av ingruppen skulle vara högre i relation till den skriftliga i interaktionen med en kvinnlig försöksledare gav inget signifikant resultat. Skillnaden mellan responsformaten i interaktion med en manlig försöksledare förväntades visa den verbala fattningen som lägre i relation till den skriftliga. Resultaten bekräftade inte hypotesen, då det inte fanns en signifikant skillnad mellan responsformaten i den manliga försöksledargruppen.

Generell diskussion

Resultatet av en signifikant normaktivering vid interaktion med en utgrupsrepresentant kan bero på att kvinnorna blev mer medvetna, i relation till den grupp som interagerade med en ingrupsrepresentant, om sin grupptillhörighet. Detta skulle kunna förklaras genom att en social jämförelseprocess aktiverades och uppstod genom den manliga försöksledarens grupptillhörighet (Tajfel, 1982).

Att kvinnorna aktiverade en starkare medvetenhet om sin grupptillhörighet kan därför ha påverkat uppkomsten av rättvisenormen och deras bedömning av ingruppen. Enligt en forskningsstudie (Hertel, Aarts, & Zeelenberg, 2002) anpassar sig individer efter sin interaktionspartner för att bevara jämlikhet och ömsesidiga principer. Detta kan ha påverkat aktiveringen av normen hos undersökningsdeltagarna som motiverades till en mer jämlik bedömning av ingruppen i interaktionen med den manliga försöksledaren. Den muntliga interaktionen hade kunnat motivera ett strategiskt tillvägagångssätt för att inte offentligt trampa någon på tårna. Även om det i detta fall inte rörde sig om en social jämförelse med män, kan kvinnorna ha aktiverat en rättvisenorm på grund av att de inte ville visa sig bättre än utgrupsmedlemmen. Det kan även grundas i att försöksledarens gruppedlemskap blev en stor kontrast till hela undersökningen som enbart handlade om och vände sig till kvinnor. På grund av hans grupptillhörighet kan bedömningen av ingruppen automatiskt bli en outtalad jämförelse mellan kvinnor och män. Att en utgrupsmedlem påverkar hur man bedömer människor har även visats i andra forskningssammanhang (Fazio, Jackson, Dunton, & Williams, 1995).

En anledning till varför vi inte fick några signifikanta resultat av en normaktivering i den grupp som hade interagerat med en ingrupsmedlem kan möjligen förklaras med att kvinnorna inte hade aktiverat en stark medvetenhet om sitt gruppmedlemskap i den specifika situationen. Genom att individen inte medvetet gör ett val att ingå i gruppen, utan att det sker en automatisk tillhörighet av respektive kön, står könstillhörigheten i kontrast till de andra grupper som individen själv kan välja att ingå i. I och med att denna könstillhörighet är en del av ens vardag, på ett omedvetet och medvetet plan, behövs det möjligtvis mer än en interaktion med en ingrupsrepresentant för att aktivera en starkare medvetenhet om ens gruppstillhörighet. Detta gäller även för de normer som tillkommer genom gruppmedlemskapet, som möjligen behövdes framhållas mer i denna specifika situation. En anledning till att de som interagerade med en utgrupsrepresentant aktiverade en norm kan bero på just detta. De fick möjligen en starkare aktivering av gruppstillhörighet på grund av att de fick interagera med en individ som inte tillhörde deras ingrupp. De uppmärksammade automatiskt att det var en utgrupsrepresentant som de interagerade med, och genom att ställa sig i kontrast till denne hade en starkare aktivering av medvetenhet angående deras eget gruppmedlemskap kunnat uppstå. Genom att individerna hade en jämförande utgrupsmedlem kan denna aktivering ha skett genom en social jämförelseprocess (Tajfel, 1982).

Könstillhörigheten är ett gruppmedlemskap som har en social påverkan, där ett socialt kön uppstår i interaktion med omgivningen. Detta kan uppvisas bland annat genom att de normer som tillhör gruppmedlemskapet socialiseras in automatiskt utifrån samhällets normer angående gruppmedlemskap. Det normativa beteendet kan variera mycket på en global och en lokal skala, på grund av det stora antalet medlemmar i gruppen. Normerna inom gruppen påverkas globalt, där olika länder skiljer sig i vad som är normativt för gruppmedlemskapet, men de normativa riktlinjerna som tillhörande gruppmedlem sker även i gemenskapen av subgrupper, till exempel i vänskapskretsar, vilket gör att normerna kan variera mycket mellan olika subgrupper. Detta medför att kvinnorna kan ha olika uppfattningar om vad som är normativt beteende för sitt gruppmedlemskap, och att den aktuella normen i situationen (lojalitet) behöver framhållas ytterligare för att den skulle påverka individernas beteende. Detta antagande om framhållen norm grundas i *Self categorization theory*, som menar att individen måste vara medveten om gruppnormen innan denna kommer påverka beteendet hos individen (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987). Detta antagande har även fått stöd av annan forskning angående motnormativt beteende (Costarelli, 2005).

I samklang med Hertel & Kerrs (2001) undersökning finns en annan möjlig förklaring. Andra normer hos undersökningsdeltagarna kan möjligtvis ha aktiverats under själva

experimentsituationen. Undersökningsdeltagarna kan möjligtvis ha ändrat beteende i ljuset av vad som förväntades av dem i situationen, då själva experimentsituationen i sig självt kan ha aktiverat en social norm att man ska vara försöksledaren till lags. Detta skulle då betyda att undersökningsdeltagarna utgick ifrån ett förväntat normativt beteende i situationen som vägledde deras beteende. Själva experimentet i sig kan därför ha påverkat individerna att bete sig tillmötesgående gentemot försöksledare oavsett kön, vilket även skulle kunna förklara rättvisenormen som aktiverades i den manliga försöksledargruppen som en motivation att vara honom till lags.

Man kan även diskutera huruvida undersökningsdeltagarna fick en högre medvetenhet rörande deras ingruppsmedlemskap genom frasen "Jag undersöker kvinnors attityder till kvinnor" i mötet med försöksledarna. För att den sociala identiteten skall fastställas hos individen måste, enligt *den sociala identitetsteorin*, en intern komponent vara framträdande där individen är medveten om att hon är medlem av den specifika gruppen (Tajfel & Turner, 1986). Det är en möjlighet att denna medvetenhet inte aktiverats i den specifika situationen, då undersökningsdeltagarna kunnat uppfatta interaktionen med den kvinnliga försöksledaren som ett samtal med en individ, och inte som ett samtal med en framträdande ingruppsmedlem. Ett alternativ för att göra dem mer uppmärksamma på deras ingruppsmedlemskap hade, i en framtida studie, kunnat vara att utföra undersökningen som en social jämförelse mellan kvinnor och män. Detta på grund av att deras gruppmedlemskap möjligen kan aktiveras starkare i en social jämförelse med en annan referensgrupp (Tajfel, 1982).

Hypotesen om att de som interagerat med en kvinnlig försöksledare skulle, på en översiktlig nivå, visa en mer positiv bedömning av ingruppen än den manliga försöksledargruppen fick inte stöd av resultaten. Responsformaten gav ingen signifikant skillnad mellan hur undersökningsgrupperna hade bedömt ingruppen. En anledning till varför resultatet inte gav stöd för hypotesen kan bero på att individer är mycket inriktade på att upphöja ingruppen för att behålla positiv affekt både till gruppen och till sin egen grupptillhörighet (Brown, 2000; Tajfel, 1982). Detta resultat kan tolkas som att oavsett om individer interagerar med en ingruppsmedlem eller en utgruppsmedlem finns en stark vilja att upphöja ingruppen. Vidare kan detta förklaras genom en vilja att behålla en positiv distinktion för ingruppen oavsett betingningskontext (Tajfel, 1982). Resultatet visar att ingruppsmedlemmarna skattar ingruppen utan inverkan av en normaktivering. Även om en signifikant normaktivering skett hos individerna som hade interagerat med en utgruppsrepresentant har denna norm inte påverkat undersökningsdeltagarnas bedömning av ingruppen. Man kan även här spekulera om en intergruppsjämförelse mellan in och utgrupp hade kunnat ge ett starkare resultat för påverkan av normaktivering för visad ingrupsfavoritism (Tajfel,

1982). I det verbala responsformatet för undersökningstillfället skulle en möjlig förklaring till resultatet kunna hänvisas till försöksledareffekter. Personliga uttryck såsom tonfall, kroppsspråk, utseende, och gester, är alla möjliga påverkningar på undersökningsdeltagarnas bedömning av ingruppen. För att undvika denna påverkan försökte vi kontrollera för dessa confoundings genom att bemöta undersökningsdeltagarna efter ett inövat manus.

Resultaten visade inte heller ett signifikant resultat av responsformaten inom respektive undersökningsgrupp. För den kvinnliga försöksledargruppen fanns ingen signifikant skillnad mellan det verbala och det skriftliga responsformatet. Avsaknaden av ett signifikant resultat från responsformaten fanns även i gruppen med den manliga försöksledaren. Vårt resultat går emot tidigare forskningsresultat (Fazio, Jackson, Dunton, & Williams, 1995; Plant & Devine, 1998), vilket kan bero på undersökningens upplägg. Att det inte fanns någon signifikant skillnad mellan den offentliga och anonyma skattningen i undersökningen kan bero på att båda responsformaten genomfördes av alla undersökningsdeltagare. Det finns därför en risk att en *övningseffekt* kan ha uppstått då undersökningsdeltagarna blev bekanta med testet. Det finns även en risk för att den anonyma ingruppskattningen kan ha påverkats av hur undersökningsdeltagarna skattade i den verbala ingruppskattningen. Denna effekt reflekterades i undersökningsdeltagarnas svar på kontrollfrågor över undersökningen, där några hade svarat att de försökte minnas hur de skattade i det verbala responsformatet för att svaren skulle vara likartade mellan skattningstesten. Detta svar fanns dock enbart hos 2 stycken undersökningsdeltagare av 100 stycken medverkande. Övningseffekterna i kombination med vårt bekvämlighetsurval skulle kunna innebära att den interna validiteten hotas. För att skydda oss mot dessa övningseffekter hade vi alternativt kunnat dela upp responsformaten mellan olika undersökningsgrupper så att varje undersökningsdeltagare enbart fick genomföra ett responsformat i undersökningen. Resultatet för responsformaten hade då kunnat jämföras mellan dessa undersökningsgrupper. Vi kontrollerade dock för övningseffekterna genom att inte låta undersökningsdeltagarna se vad de tidigare svarat i det verbala responsformatet.

Interaktionseffekt mellan gruppmedlemskap, ingrupsfavoritism och grad av ingruppsidentifikation

Eftersom att vi fann ett signifikant resultat med avseende på aktivering av en rättvisenorm i interaktionen med en utgruppsmedlem, ansåg vi att det skulle vara intressant att följa upp och se vad som påverkat detta utöver våra grundläggande hypoteser. Vi ställde oss frågan varför det hade skett en signifikant normaktivering av rättvisa i interaktionen med en utgruppsmedlem men ingen

normaktivering i interaktionen med en ingrupsmedlem. Vi undersökte därför om grad av identifiering hade någon påverkan på resultatet. Tidigare forskning har kunnat påvisa att grad av identifikation med ingruppen kan påverka hur man förhåller sig till ett normbrytande (Hutchison & Abrams, 2003). Grad av identifikation med ingruppen kan även påverka den negativa affekt som uppkommer efter ett normbrytande av en framhållen gruppnorm (Costarelli, 2005). Eftersom att vi inte kunde se en signifikant effekt av framträdande normer (rättvisenorm) på visad ingrupsfavoritism, ville vi undersöka om grad av identifikation med ingruppen kan vara en bidragande faktor till normaktivering i den manliga försöksledargruppen.

Vi testade om det fanns en interaktionseffekt mellan ingrupsfavoritism och försöksledarens gruppmedlemskap beroende på graden av identifikation med ingruppen. Resultaten visade en signifikant interaktionseffekt. Detta resultat visade sig dock enbart i den manliga försöksledarens grupp, då resultatet från den kvinnliga försöksledaregruppen inte visade en signifikant skillnad. Resultaten visade att de undersökningsdeltagare som hade hög grad av ingrupsidentifikation och som interagerat med en utgrupsmedlem, visade högre grad av ingrupsfavoritism. De som hade låg grad av ingrupsidentifikation och interagerat med en utgrupsmedlem visade lägre ingrupsfavoritism, i förhållande till de som interagerat med en ingrupsmedlem.

Vi är medvetna om att denna interaktionseffekt inte tillhör de huvudhypoteser vi satte upp inför studien, men resultatet kan vara intressant att följa upp i framtida studier. Resultatet av interaktionseffekten kan tolkas utifrån att personer som identifierar sig mycket med en grupp stannar kvar och "försvarar" gruppen när dennas status hotas, medan personer som inte identifierar sig lika starkt med en grupp inte stannar kvar och försvarar gruppens ära på samma sätt (Tajfel & Turner, 1986). Även om undersökningen inte var upplagt som en social jämförelse mellan ingrupp och utgrupp, kan interaktionen med en utgrupsrepresentant ha aktiverat en starkare känsla av gruppmedlemskap (Tajfel, 1982). De individer som starkt identifierade sig med ingruppen kan på så sätt ha sett den manliga försöksledare som en konkurrent och i den bemärkelsen även som ett "hot". De lågt identifierade ingrupsmedlemmarna visade lägre ingrupsfavoritism i relation till de högt identifierade. Detta kan förklaras genom tidigare forskning (Branscombe & Wann, 1994; Hutchison, Abrams, Gutierrez, & Viki, 2008; Perreault & Bourhis, 1999; Sahdra & Ross, 2007) som har visat att de som identifierar sig starkt med sin ingrupp också är mer benägna att värdera sin grupp mer positivt än de som har en lägre identifikation med gruppen.

Vi undersökte även om denna signifikanta interaktionseffekt, som påträffats i den manliga försöksledargruppen, kunde kopplas till det signifikanta resultatet kring aktiveringen av en rättvisenorm. Resultatet var inte signifikant gällandes för att den grupp som interagerade med en utgruppsmedlem och hade låg ingrupsidentifikation, fyllde i fler rättviseord i relation till den grupp som interagerade med en utgruppsmedlem och hade hög ingrupsidentifikation. Eftersom resultatet inte är signifikant kan det inte användas som stöd för att förklara den interaktionseffekt som uppstod i interaktionen med en utgruppsmedlem mellan ingrupsfavoritism och grad av identifikation.

Diskussion kring metod

Insamlingen av undersökningsdeltagare genomfördes efter ett bekvämlighetsurval. Vi testade nästan uteslutande studenter, som var i åldrarna mellan 19 och 39 år ($M = 23$). På grund av att vi använde oss av ett bekvämlighetsurval kan vi inte generalisera vårt resultat till en hel population. För att öka den interna validiteten i undersökningen kunde vi först samlat in alla undersökningsdeltagare för att sedan slumpmässigt randomisera in dem i de olika betingelser i undersökningen. Alla undersökningsdeltagare testades i deras naturliga miljö och hämtades från samma plats, samt vid samma tidpunkt på dagen för båda konditioner. Det enda som skiljde undersökningsgrupperna åt var datum för insamlingen. Det kan ha funnits ytterligare variabler i omgivningen som kan ha påverkat resultatet vid insamlingstillfällena, till exempel kan det ha funnits situationsbetingade confoundings som påverkat resultatet. Ett alternativ hade därför varit att testa alla undersökningsdeltagarna i exakt samma miljö för att på så sätt hålla alla konditioner i omgivningen konstanta över alla undersökningsdeltagare. Eftersom vi testade alla undersökningsdeltagare vid samma tidpunkt på dagen och samma plats var vi ändå relativt konstanta över båda konditioner för undersökningen.

I vår undersökning använde vi ett Word fragment task som mått på konstruktåtkomlighet. Word fragment task är allmänt tolkad som ett bra mått för konstruktåtkomlighet hos individer (Chen, Lee-Chai, & Bargh, 2001; Prooijen, Den Bos, & Wilke, 2002). Ett möjligt problem med vårt Word fragment task var att vissa av de ord som var kopplade till lojalitet kan ha känts främmande och svåra för undersökningsdeltagarna. Trots att ett pilottest genomfördes, med syfte att kontrollera ordens relevans för rättvisa och lojalitet samt undersöka svårighetsgraden hos de ord som presenterades, kan vissa ord som använts kännas omoderna i vardagligt tal. Detta skulle till exempel

kunna vara användandet av ordet "laglyda" som är sällsynt i vardagligt tal. Vårt Word fragment task hade dock hög reliabilitet på grund av vårt pilottest, men även genom tidigare forskning (Chen, Lee-Chai, & Bargh, 2001; Prooijen, Den Bos, & Wilke, 2002).

Ett alternativ istället för Word fragment task hade kunnat vara att använda ett *Lexical decision task* (Meyer & Schvaneveldt, 1971). Lexical decision task är ett datoriserat test där undersökningsdeltagarna får avgöra om visuellt presenterade ord ska kategoriseras in som riktiga eller ickeord. Testet mäter responstiden hos undersökningsdeltagarna, vilket påvisar konstruktåtkomlighet hos undersökningsdeltagarna om begreppsrelaterade ord uppfattas snabbare än neutrala ord (Meyer & Schvaneveldt, 1971). Detta test hade kunnat användas istället för Word fragment task för att undvika eventuella confoundings såsom användandet av omoderna ord.

Vi fick i vår undersökning inget signifikant resultat över normaktivering hos de undersökningsdeltagare som interagerat med en ingrupsrepresentant. Detta har tidigare diskuterats i anslutning till den sociala identitetsteorins reflexioner kring social jämförelse. Ett alternativ för att göra undersökningsdeltagarna mer uppmärksamma på deras ingrupsmedlemskap hade, i en framtida studie, kunnat vara att utföra undersökningen som en social jämförelse mellan kvinnor och män. Detta på grund av att deras gruppmedlemskap möjligen kan aktiveras starkare i en social jämförelse med en annan referensgrupp (Tajfel, 1982).

Möjligtvis hade vi även kunnat uppnå ett annat resultat om vi, istället för en skriftlig ingruppskattning, använt oss av en implicit ingruppskattning genom ett IAT-test (Greenwald, McGhee, & Schwartz, 1998). Tidigare forskning visar att sociala normer, som till exempel rättvisa och lojalitetsnormer, påverkar individers bedömning av ingruppen implicit (Zogmaister, Arcuri, Castelli, & Smith, 2008). För att kunna dra nytta av denna implicita mätning hade vi möjligtvis behövt använda oss av en annan manipulation för normaktivering än endast interaktion med individer av olika gruppmedlemskap. Även delar av responsformatet hade fått vika undan för det datoriserade IAT testet.

Avslutningsvis vill vi påpeka att även om vår undersökning inte kunde ge underlag för att olika normaktiveringar sker i samband med interaktioner med individer av olika gruppmedlemskap, fann vi i vår studie intressanta resultat av signifikant natur. Även om normaktiveringen i sig inte påverkade uppvisad ingrupsfavoritism, är den rättvisa normaktiveringen i den manliga försöksledargruppen intressant att följa upp. Undersökningen fann även ett intressant resultat i form av en interaktionseffekt. Framtida studier kan undersöka detta vidare för att få djupare insyn i fenomenet om normaktivering och ingrupsfavoritism.

Referenser

- Branscombe, N. R., & Wann, D. L. (1994). Collective self-esteem consequences of outgroup derogation when a valued social identity is on trial. *European Journal of Social Psychology*, 24(6), 641-657.
- Brewer, M. B. (1999). The Psychology of Prejudice: Ingroup Love or Outgroup Hate? *Journal of Social Issues*, 55, 429-444.
- Brown, Rupert. (2000). Social identity theory: past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30(6), 745-778.
- Chen, S., Lee-Chai, A. Y., & Bargh, J. A. (2001). Relationship orientation as a moderator of the effects of social power. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 173-187.
- Costarelli, Sandro. (2005). Affective responses to own violations of ingroup norms: the moderating role of norm salience. *European Journal of Social Psychology*, 35(3), 425-435.
- Egidius H. (2005). *Psykologi lexikon* (pp. 310, 713). Natur och Kultur; Stockholm.
- Eriksson, K. & Lindholm, T. (2007). Making gender matter: The role of gender-based expectancies and gender identification on women's and men's math performance in Sweden. *Scandinavian Journal of Psychology*, 48, 329-338.
- Fazio, R. H., Jackson, J. R., Dunton, B. C., Williams, C. J. (1995). Variability in automatic activation as an unobtrusive measure of racial attitudes: A bona fide pipeline? *Journal of personality and social psychology*, 69(6), 1013- 1027.
- Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, prejudice, and discrimination. In D. T Gilbert, S. T Fiske, & G. Lindzey (Eds.). *The handbook of social psychology* (4th ed. Vol. 2, pp. 357-411). Boston- McGraw-Hill.
- Fiske, Susan T., Cuddy, Amy J. C., Glick, Peter., Xu, Jun. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of personality and social psychology*, 82(6), 878 – 903.
- Greenwald, A., McGhee, D., Schwartz, J. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. *Journal of personality and social psychology*, 74(6), 1464 – 1481.
- Hertel G., Aarts H., Zeelenberg M. (2002). What do you think is 'fair'? Effects of ingroup norms

- and outcome control on fairness judgments. *European Journal of Social Psychology*, 32, 327–341.
- Hertel, G., Kerr, N.L. (2001). Priming In-Group Favoritism: The Impact of Normative Scripts in the Minimal Group Paradigm. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37(4), 316 - 324.
- Hutchison, P., & Abrams, D. (2003). Ingroup identification moderates stereotype change in reaction to ingroup deviance. *European Journal of Social Psychology*, 33 (4), 497–506.
- Hutchison, P., Abrams, D., Gutierrez, R., Viki, G.T.(2008). Getting rid of the bad ones: The relationship between group identification, deviant derogation, and identity maintenance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 874 - 881.
- Lewis Amy C., Sherman Steven J. (2003). Hiring you makes me look bad: Social-identity based reversal of the ingroup favoritism effect. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 90 (2), 262-276.
- Meyer, D. E., Schvaneveldt, R. W. (1971). Facilitation in recognizing pairs of words: Evidence of a dependence between retrieval operations. *Journal of Experimental Psychology*, 90, 227-234.
- Monteith, M. J., Devine, P. G., & Zuwerink, J. R. (1993). Self-directed versus other-directed affect as a consequence of prejudice-related discrepancies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 198–210.
- Perreault, S., & Bourhis, R. Y. (1999). Ethnocentrism, social identification, and discrimination. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(1), 92-103.
- Plant, E. A., Devine, P. G. (1998). Internal and external motivation to respond without prejudice. *Journal of personality and social psychology*, 75(3), 811-832.
- Sahdra B., Ross M. (2007). Group Identification and Historical Memory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(3), 384 - 395.
- Tajfel, H. (1982). Social Psychology of Intergroup Relations. *Annual review of psychology*, 33(1), 1-39.
- Tajfel H., Billig M. G., Bundy R. P., Flament C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 1(2), 149 – 178.
- Tajfel H, Turner J.C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W.

Austin (Eds.). *Psychology of Intergroup Relations* (pp.7 – 24), Chicago: Nelson Hall.

Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford, England: Basil Blackwell.

Van Prooijen, J., Van den Bos, K., Wilke, H. A. M. (2002). Procedural justice and status: Status salience as antecedent of procedural fairness effects. *Journal of personality and social psychology*, 83(6), 1353-1361.

Zogmaister C., Arcuri L., Castelli L., Smith E. R. (2008). The Impact of Loyalty and Equality on Implicit Ingroup Favoritism. *Group Processes & Intergroup Relations*, 11(4), 493-513.

Zuwerink, J. R., Devine, P. G., Monteith, M. J., & Cook, D. A. (1996). Prejudice toward Blacks: With or without compunctions? *Basic and Applied Social Psychology*, 18, 131–150.

Appendix 1. Använda egenskapsrelaterade adjektiv i den muntliga interaktionen med försöksledaren.

Vänligen ringa in det alternativ som du tycker stämmer in bäst på kvinnor generellt.

Skarpsinniga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Ärliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Klipska

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Givmilda

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Kompetenta

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Ambitiösa

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Godhjärtade

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Moraliska

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Tillmötesgående

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Målmedvetna

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Varma

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Kreativa

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Känsliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Kamratliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Appendix 2. Det Word fragment task som användes i undersökningen.

Var vänlig och skriv in de bokstäver som fattas för att bilda det ord som Du först kommer att tänka på.

_ O L V

K R _ K A

_ O K

K A M _ _ _

_ _ _ _ V I S

_ _ _ T F Ä R D I G

_ _ O G E N

T R O _ _ _ T

T I L L _ _

_ A N D

_ _ L I G

R Ä T T _ _ _ _ E N S

T R _ D

T I L L _ _ _ E N

_ _ J E K T I V

_ _ _ _ O E N D E

V _ G

R A K _ Y _ _ A _

L O _ A L

L A G _ _ D _

_ A T

Appendix 3. Använda egenskapsrelaterade adjektiv i den skriftliga skattningen av ingruppen utan interaktion med försöksledaren.

Vänligen ringa in det alternativ som du tycker stämmer in bäst på kvinnor generellt.

Förnuftiga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Förlåtande

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Effektiva

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Begåvade

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Pålitliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Logiska

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Artiga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Punktliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Hjälpsamma

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Lojala

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Skickliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Hederliga

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

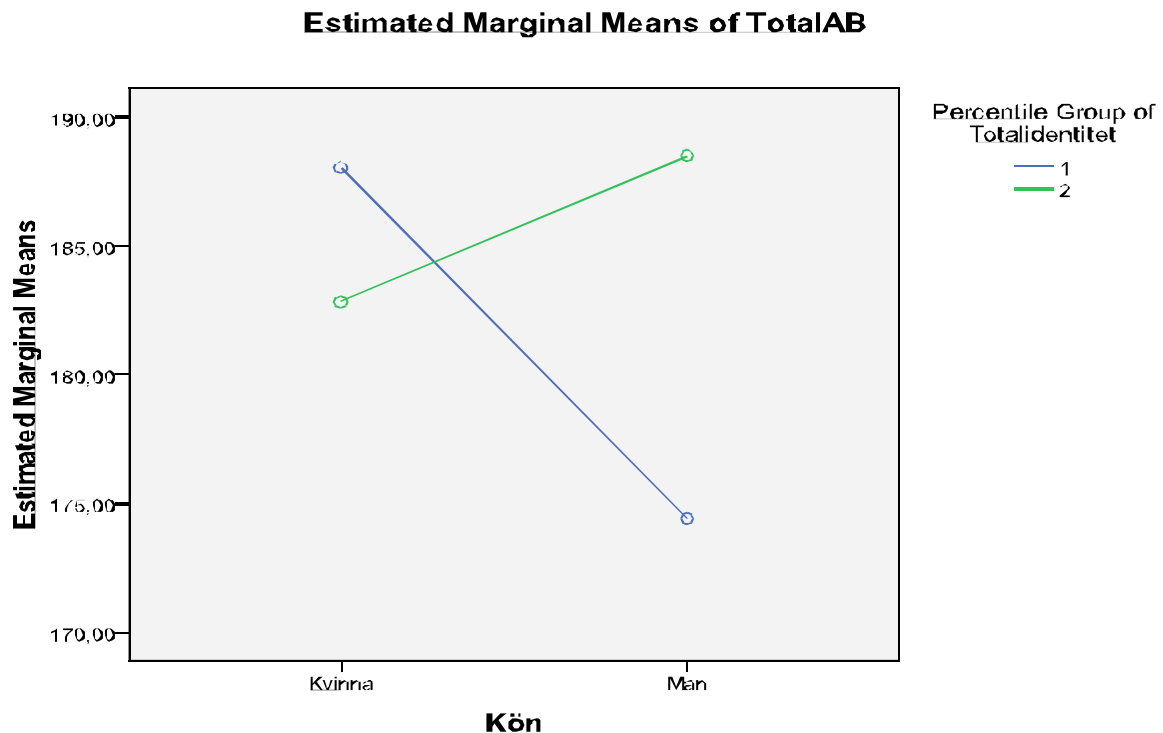
Hängivna

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Nyskapande

Stämmer inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Stämmer mycket bra

Appendix 4. Interaktionseffekt mellan ingrupsfavoritism, gruppmedlemskap hos försöksledaren och grad av ingrupsidentifikation.

Dessa resultat betyder att det finns en interaktionseffekt, där skattningen av ingruppen i mötet med en utgruppsmedlem beror på graden av identifikation med ingruppen. Låg grad av identifikation (Blå, 1) med ingruppen leder till en signifikant lägre skattning av ingruppen inför en utgruppsmedlem (Man) i förhållande till en ingrupsmedlem (Kvinna). Vid hög grad av identifikation (Grön, 2) med ingruppen finns en icke signifikant tendens att, i mötet med en utgruppsmedlem, skatta sin ingrupp högre i förhållande till en ingrupsmedlem. Denna interaktionseffekt var inte signifikant i den undersökningsgrupp som interagerat med en ingrupsmedlem.